

آیت الله خامنه ای؛ سختگیری بر "کفار" به جای محکومیت تروریسم

آیت الله خامنه ای به مناسبت هفته وحدت شیعیان و اهل تسنن، در ۱۳۹۳/۱۰/۱۹ در دیدار مسئولان نظام و میهمانان بیست و هشتمین "کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی" مجدداً از وحدت فرق اسلامی دفاع کرد. این رویکرد اخلاقاً موجه است، به شرط آن که در عمل تبعیض‌هایی که طرفین در کشورهای خود علیه طرف مقابل اعمال می‌کنند، رفع شود. حتی اگر دیگر کشورهای مسلمان اقدامی در این زمینه صورت ندهند، فقیهان شیعه حاکم بر ایران می‌بایست تمامی تبعیض‌ها و نابرابری‌های نهادینه شده علیه فرق مسلمان را بزدايند تا اثبات کنند شعارهایشان در این مورد از سر ناچاری و وحشت از گروه‌های تروریستی نبوده و نیست.

اگر چه چشم انداز روشنی درباره تبعیض زدایی نسبت به فرق اسلامی وجود ندارد، اما فرض را بر این می‌گذاریم که حداقل جمهوری اسلامی قصد دارد که گام‌های جدی در این زمینه بردارد و در آینده رویایی، آنان نیز از حقوق شهروندی و سیاسی بهره‌مند خواهند شد.

نفی پلورالیسم دینی

آیت الله خامنه ای برای جلوگیری از هرگونه سوء تفاهمی در خصوص گستره وحدت، بخش پایانی سخنان خود را به یهودیان و مسیحیان اختصاص داد. او به صراحت گفت که سخنانی که درباره پلورالیسم دینی گفته می‌شود، با قرآن تعارض دارد.

به طور طبیعی هر دینداری مدعیات صدق و کذب بردار دین خود را حقیقت (صدق معرفت شناختی) و عمل به فرامین دینی را منتهی به سعادت اخروی به شمار می‌آورد، وگرنه به آن دین نمی‌گرائید. اگر چه دینداری اکثریت آدیان معلل- محصول تولد در خانواده ای که دین خاصی دارد و در کشور خاصی زندگی می‌کند- است، نه مدلل، اما اگر فرد به این نظر برسد که قطعاً باورهای صدق و کذب بردار دین اش کاذب بوده و عمل به فرامین دین هم سعادت اخروی در پی نخواهد داشت، آن دین را رها خواهد کرد.

دینداران که دین خود را حقیقت به شمار می‌آورند، نسبت به حقانیت و رهایی بخشی اخروی دیگر ادیان سه رویکرد متفاوت اتخاذ کرده اند.

الف- انحصار گرایی دینی: فقط دین من حقیقت مطلق و مطلق حقیقت و رستگاری آور است. دیگر ادیان باطل بوده و پیروانشان به سعادت اخروی هم منتهی نمی‌شوند.

ب- شمول گرایی دینی: همچنان حقیقت مطلق و مطلق حقیقت در دین من است، اما اعتقادات و فرامین دیگر ادیان به میزانی که با اعتقادات و فرامین دین من سازگار باشند، از حقیقت بهره می‌برند.

پ- کثرت گرایی دینی: همه ادیان بهره مند از حقیقت بوده و راه‌های متفاوت به سوی خداوند و سعادت اخروی هستند.

آیت الله خامنه ای به صراحت رویکرد سوم را نفی کرده و آن را معارض با قرآن به شمار می آورد. او به خوبی می داند که آیات متعددی در قرآن وجود دارد که مورد استناد پلورالیست های دینی قرار گرفته است. به همین دلیل ابتدا به یکی آیات مورد استناد کثرت گرایان اشاره می کند:

"قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ : بگو به خداوند و آنچه بر ما و آنچه بر ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و اسباط نازل شده و آنچه به موسی و عیسی و آنچه به پیامبران از سوی پروردگارشان داده شده، ایمان آوردیم، و بین هیچ یک از آنان فرق نمی گذاریم و ما فرمانبردار او هستیم" (بقره، ۱۳۶).

آیت الله خامنه ای سپس خطاب به حضار می گوید، قرآن در آیه بعدی می افزاید:

"فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ: پس اگر به آنچه شما ایمان آورده اید، ایمان آوردند، راهیاب شده اند و اگر روی برتافتند، بیشک در ستیزاند، خداوند یاور تو در برابر آنان بس است، و او شنوای داناست" (بقره، ۱۳۷).

آیت الله خامنه ای پس از قرائت این آیه می گوید :

"اسلام پلورالیسم را قبول ندارد؛ آنهایی که ترویج می کنند که "اسلام چون از حضرت موسی و حضرت عیسی تجلیل کرده است، قائل به پلورالیسم است" به قرآن مراجعه کنند، متون اسلامی را ملاحظه کنند؛ از روی بی اطلاعی و از روی غفلت، یک مطلبی را ذکر می کنند؛ اسلام این است... این معنای قرآن [است]."

هدف نوشتار کنونی در پیچیدن با آیت الله خامنه ای در این مورد نیست که قرآن با کثرت گرایی، شمول گرایی یا انحصارگرایی دینی سازگار است؟ روایت و تفسیر آیت الله خامنه ای از قرآن نافی کثرت گرایی دینی است.

همه تفاسیر گزینشی (selective) هستند، به همین دلیل کثرت گرایان مسلمان هم به آیات متعددی رجوع می کنند. قرآن رستگاری را در انحصار مسلمانان نمی داند. می گوید:

"إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَىٰ وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ: از مومنان و یهودیان و صائبین، هر کس که به خداوند و روز بازپسین ایمان آورده و نیکوکاری کرده باشد، پاداششان نزد پروردگارشان [محفوظ] است و نه بیمی بر آنهاست و نه اندهگین می شوند" (بقره، ۶۲).

یا پیروان تمامی ادیان را دعوت به وحدت حول محور توحید می کند:

"قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ : بگو ای اهل کتاب بیابید بر سر سخنی که

بین ما و شما یکسان است بایستیم که جز خداوند را نپرستیم و برای او هیچگونه شریکی نیاوریم و هیچ کس از ما دیگری را به جای خداوند، به خدایی برنگیرد و اگر رویگردان شدند، بگویید شاهد باشید که ما فرمانبرداریم" (ال عمران، ۶۴).

اما مسأله ما گام بعدی آیت الله خامنه ای است.

برخورد شدید با "کفار"

هدف آیت الله خامنه ای بیان این مدعاست که وحدت و رحمت و رأفت مختص مسلمانان است. برای تأیید مدعایش، ابتدا به این آیه استناد می کند:

"لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ : به راستی که پیامبری از میان خودتان به سوی شما آمده است که هر رنج که شما می برید، برای او گران می آید، و سخت هواخواه شماست و به مومنان رؤوف و مهربان است" (توبه، ۱۲۸).

آیت الله خامنه ای می گوید که رحمت و رأفت پیامبر برای مومنان (مسلمانان) است، نه غیر مسلمانان. پیروان پیامبر کسانی هستند که با کفار به شدت برخورد می کنند. پس شما هم باید همین گونه باشید. آیت الله خامنه ای برای تأیید مدعای خود به این آیه استناد می کند:

"مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ : محمد پیامبر الهی است و کسانی که با او هستند بر کافران سختگیر و با خودشان مهربانند" (فتح، ۲۹).

آیت الله خامنه ای این گونه نتیجه گیری می کند:

"درباره پیغمبر میفرماید که "حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ". نسبت به مؤمن دارای رأفت [اما] "أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ"، در مقابل کسانی که با شما دشمنی می کنند و دشمن شما هستند "أَشِدَّاءُ" باشید؛ یعنی سخت باشید؛ مثل خاکریز نرم نباشید که دشمن از هر جا خواست بتواند در شما نفوذ کند؛ مستحکم باشید، ایستاده باشید اما "رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ"، بین خودتان، دل‌هایتان با هم صاف باشد، با هم مهربان باشید؛ اسمها نتواند شما را از هم جدا کند، مرزهای جغرافیایی نتواند شما را با هم دشمن کند، مرزهای جغرافیایی نتواند ملتها را در مقابل هم قرار بدهد؛ این از آن درسهای پیغمبر است".

متن و سیاق متن

این متن (text) در سیاق (context) خاصی بیان شده است. در روز چهارشنبه ۱۳۹۳/۱۰/۱۷ حادثه تروریستی پاریس اتفاق افتاد. [همان روز با مردم قم دیدار داشت](#) و به این موضوع هیچ اشاره ای نکرد. شاید هنوز خبرهای حادثه پاریس به گوش او نرسیده بود. اما سخنرانی روز جمعه در حالی صورت گرفت که تمامی رسانه های جهان، لحظه به لحظه خبرهای درگیری های پاریس را منتشر می کردند.

قبل از سخنرانی او، حسن روحانی سخنرانی کرد و ترورهای پاریس را محکوم کرد. اما آیت الله خامنه ای در سخنرانی جمعه هم هیچ اشاره ای به جنایت پاریس نکرد. او می بایست این جنایت را که توسط تروریست های مسلمان صورت گرفته بود، محکوم کند. حداقل می توانست مانند بسیاری از مسلمانان بگوید که این جنایت هیچ ربطی به اسلام ندارد. اما به جای آن از نفی کثرت گرایی دینی و سختگیری بر کفار سخن گفت.

در این سخنرانی به تظاهرات میلیونی اربعین اشاره کرد و گفت که این تظاهرات به عنوان "بزرگ ترین گردهمایی عالم" موجب "تعظیم" و "تجلیل" دنیا شد. دشمنان اسلام، عزت و عظمت مسلمانان را در این "حرکت عظیم" مشاهده کردند. وحدت مسلمین می تواند چنین پیامدهایی در برابر دشمنان داشته باشد.

آیت الله خامنه ای گفت، دشمن می خواهد که مسلمانان و کشورهای اسلامی را به جان هم بیندازد. اما آنان باید "بصیرت" داشته و بدانند که "مصلحت" همه در وحدت در برابر دشمنان است. سپس افزود:

"دشمن کیست؟ دشمن، سرمایه‌داری آمریکا و استکبار جهانی است که امروز در رأس آن، آمریکا و صهیونیست‌هایند - عناصر صهیونیست - که دولت صهیونیست در فلسطین اشغالی هم یک بخشی از آن مجموعه‌ی خطرناک و آن سرطان مهلکی است که صهیونیست‌ها در دنیا به‌وجود آوردند. در مقابل اینها بایستی ایستاد، در مقابل اینها بایستی به اسلام مراجعه کرد، به متون قرآن مراجعه کرد."

انحصارگرایی صلح طلبانه

آیت الله خامنه ای می بایست به شمول گرایی دینی باور داشته باشد. برای این که به میزانی که یهودیت و مسیحیت کنونی با اسلام سازگار باشند، آنها را حقیقت و رهایی بخش به شمار خواهد آورد.

اما بگذارید شبهه را قوی کرده و ادعا کنیم که خامنه ای به "انحصارگرایی دینی" باور دارد. آیا در این صورت تنها راهی که باقی می ماند، تخاصم و جنگ و جدال با ادیان باطل است؟

پاسخ این پرسش منفی است. برای این که یک انحصار گرای دینی که دین خود را "حقیقت مطلق" و "مطلق حقیقت" به شمار آورده و دیگر ادیان را "باطل" و "ناحق" قلمداد می کند؛ برای زندگی صلح آمیز در جهان، گریز و گزیری از باور به "حق ناحق بودن" ندارد.

بدون باور به "حق ناحق بودن" صلح نابود خواهد شد. اگر امنیت و صلح جهانی برای همه انسان ها آرمانی والا به شمار رود، حتی اگر انحصارگرا باشند، نسبت به "ناحق ها/باطل ها" در عمل رواداری پیشه خواهند کرد. به کفار خواهد گفت:

"لَكُمْ دِينُكُمْ وَ لِي دِينِ : شما را دین شما، و مرا دین من" (کافرون، 6).

در این صورت حافظ وار خواهد گفت:

آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است

با دوستان مروت با دشمنان مدارا

اما اگر برای یک انحصارگرا، صلح و جان انسان‌ها- فارغ از جنسیت و قومیت و مذهب- فی نفسه دارای ارزش نباشد، در این صورت به جنگ و تروریسم خوشامد خواهد گفت.

جنايات تروريست ها در هر صورت بايد محكوم شود. مسلمان و مسيحي و يهودي و بودايي و هندو بودن تروريست ها، تروريسم را مباح و مجاز نمي دارد. آري، تروريست هاي پاريس مسلمان بودند، اما اين امر باعث مي شود تا با شدت هر چه تمام تر جنائيت آنان و پشتوانه هاي نظري عمل شان را نقد و محكوم سازيم.

منبع: راديو فردا، ۱۳۹۳/۱۰/۲۱